

усе своє життя, через усі свої твори, та філософські думки.

Саме це кохання було найсвітлішою подією у його житті. В багатьох поезіях Данте зобразив Беатріче як напівбожество за яким він потім спостерігає. Чудовим прикладом цього явища є "Божественна комедія".

"Божественна комедія" – це найвідоміший та наймасштабніший твір Данте. Поему написано італійською мовою, митець написав її в останні роки свого життя, і навіть, не зважаючи на погане самопочуття, він усе ж мріяв про Беатріче.

Композиція цього твору – мандрівка в загробному світі – символізує шлях людини до морального вдосконалення. Найважливішою особливістю Дантової поеми стає те, що мандрівником є сам поет, а не його герой.

На допомогу в мандрівці митцеві приходять його улюблений античний поет Вергілій, і вони разом долають кола пекла й чистилище, для того щоб дістатися до коханої Беатріче.

Насамкінець Вергілій, передавши Данте Беатріче, дає можливість поету перенестися в рай, і здається, що саме на цьому моменті поеми, серце та душа поета заспокоїлись від всіляких занепокоєнь, у головах читачів складається чистий образ невинного та безсмертного кохання.

До речі слід згадати ще й про те, що в тих століттях, коли жив Данте, вважалося гріхом показати привселюдно своє кохання. Данте був першим, хто

насмівився таке вчинити, та ще й написати цілу поему, присвячену своєму істинному коханню всього життя – "платонічне кохання поета до недосяжної дами".

Окрім гарного в житті Данте були й неприємні моменти, такі, як вигнання та смерть коханої. Беатріче померла через вісім років після їхньої останньої зустрічі (у віці двадцяти чотирьох років). Після її смерті Данте, намагаючись вгамувати душевний біль, вивчає філософію та латинську літературу. Кінець його кризи збігається із завершенням "*La Vita Nuova*" (у якій описані всі їх зустрічі з Беатріче та відносини між ними).

Данте настільки захопився філософією, та вивченням її, що навіть сам себе за це картав. Це добре видно в одній з частин "Божественної комедії", коли його кохана Беатріче в образі божества говорить йому про те, що він занадто захопився цією темою.

Данте Аліг'єрі не просто видатний письменник і філософ, головною окрасою в його житті була Беатріче, й не дивлячись на те, що вони були одружені (що Данте, що Беатріче) – це не заважало молодому поетові кохати її.

В його книгах та філософії ця жінка залишила великий відбиток, який просто важко не помітити. Люди до цих пір не розуміють, чому він закохався саме в неї, адже вони ніколи не розмовляли по-справжньому та відверто. Та очевидно, що було в цій жінці щось таке, що Данте не забував її протягом всього життя, та жив разом з нею у своїх творах.

УДК 141(4),16" (072)

МАРХАЛЬЧУК Г.

Наук. керівник: КУЛЬТЕНКО В.П., канд. філос. наук, доц.
м. Київ

РАЦІОНАЛІЗМ ТА ЕМПІРИЗМ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФІЇ Ф. БЕКОНА ТА Р. ДЕКАРТА

Знання – це сила
Ф. Бекон

Філософія Нового часу (XVII–XVIII ст.) розпочалася буржуазними революціями. В зв'язку з цим до влади приходять новий революційний клас – буржуазія, що проголошує нові цінності та засади людського буття в порівнянні з феодалізмом. Влада була зацікавлена в розвитку продуктивних сил суспільства, а також у розвитку науки та техніки, для того щоб розвивати промислове виробництво. Внаслідок чого перед тогочасним суспільством виникла проблема розробки шляхів, методів та прийомів вивчення природи. Досить гостро постало питання про те, що ж є основою знання – розум чи досвід. На основі цього сформувався два протилежні

філософські напрямки – раціоналізм та емпіризм [1, с. 70].

Емпіризм (від. грец. *empeiria* – досвід) – це течія новоєвропейської філософії, що визначає чуттєвий досвід єдиним джерелом достовірного знання. Першим філософом Нового часу, засновником емпіризму вважають Френсіса Бекона (1561–1626) [5, с. 48]. Саме він уперше розглянув експеримент, досвід, як основу пізнання, започаткувавши традицію, яка згодом і почала називатися емпіризмом. У відомому афоризмі "Знання – це сила" саме й підкреслюється практична спрямованість науки. Але для того, щоб оволодіти природою та схилити її до служби людині,

необхідно принципово оновити наукові методи дослідження.

Френсіс Бекон вважав, що істина знаходиться в самих речах і необхідно здійснювати її пошук у природі та світі. Головною працею Бекона є "Новий Органон" ("Novum Organum"), в якому він проголошує принцип емпіризму й розробляє індуктивний метод.

На його думку, ефективне пізнання природи можливе тільки тоді, коли людина насамперед позбавиться від "ідолів": "хибних понять, що закували людський розум". Бекон виділяє чотири типи таких ідолів:

Ідоли роду (*idola tribus*) – вади, що притаманні всьому людському роду, що полягають у намаганні в усьому бачити порядок і відповідність навіть там, де їх немає.

Ідоли печери (*idola specus*) пов'язані зі звичками та вихованням. Кожна людина окрім загальних хибних суджень, має ще й свої власні (кожен має власну печеру, – стверджує Бекон)

Ідоли площі (*idola fori*). Люди спілкуються між собою (як на площі) і використовують слова, але саме вони й можуть відволікати від пізнання істини, особливо тоді, коли ми вживаємо слова неіснуючих речей ("доля" "вічний двигун" тощо).

Ідоли театру (*idola theatri*). Бекон вважав "всі філософські системи казками, які призначені бути розіграними на сцені". На його думку, у багатьох філософських системах і наукових доктринах поселилися "байки, що ствердилися завдяки традиції", тобто "ідоли театру" – це традиційно усталені хибні судження [3, с. 97].

За Беконем, істинне пізнання можливе тільки через індукцію (перехід від часткових фактів до загальних суджень) і експеримент. Досліджуючи будь-яке явище, вчений філософ повинен проаналізувати всі відомі випадки цього явища, зафіксовані в природі, а далі за допомогою індукції та експериментів зробити висновок про дане явище [2, с. 150].

Раціоналізм (лат. *rationalis* – розумний) – філософський напрям, який визнає центральну роль у пізнанні розуму, мислення. Засновником раціоналістичного напрямку був Рене Декарт (1596–1650), який вважав що філософія має починатися з універсаль-

ного сумніву [4, с. 102]. Потрібно поставити усе під сумнів, навіть існування дійсності. Що залишається, коли ми засумніваємося в усьому? Чи є хоча б єдиний факт, який поставити під сумнів не можливо? Декарт вважав, що ним є існування нас самих, нашої мислячої свідомості. Тільки існування своєї свідомості ми не можемо ставити під сумнів, бо тоді б не було кому сумніватися. Зусиллями Декарта людська свідомість уперше стає об'єктом філософського дослідження, а його самого небезпідставно вважають "першовідкривачем свідомості". За філософією Декарта, світ має дві першооснови (субстанції): свідомість і матерію.

Декарт, як і Бекон, вважав, що філософія повинна служити цілям практики. Саме пошук методу пізнання Декарт вважав одним з найважливіших завдань з філософії. Він намагався вивести основні правила цього методу, взявши за основу принципи побудови математичного знання:

1. Починати побудову науки слід з простих й очевидних істин.
2. Ділити складні речі (знання) на прості, аж до найпростіших (аналіз)
3. Йти від простого, очевидного до складного, неочевидного (синтез)
4. Під час цих операцій на кожному етапі брати до уваги всю повноту висновків [4, с. 116].

Отже, можна зробити висновок, що для філософії Нового Часу принципове значення має суперечка між емпіризмом та раціоналізмом. Представники емпіризму (Бекон) вважали єдиним джерелом знання відчуття, досвід. Прихильники раціоналізму (Декарт) звеличували роль розуму, тим самим припиняючи роль чуттєвого пізнання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данильян О. Г. Філософія / Данильян О. Г. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Х.: Право, 2012. – 312 с.
2. Кривуля О. М. Філософія / О. М. Кривуля. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 595 с.
3. Кричик Б. О. Філософія / Кричик Б. О. – Полтава, 2010. – 381 с.
4. Спиркин А. Г. Философия / Спиркин А. Г. – М.: Гардарики, 2000. – 50 с.